

demokrati och folkmakt

Av konflikter kan man i regel lära sig någonting. Åtminstone kan de ge anledning till vissa reflektioner. Just nu sitter jag och fundrar över Linjeflygskonflikten, som förhoppningsvis inte är lika högaktuell när detta läses som nu när detta skrivs.

Från andra områden av samhällslivet är vi vana vid att det finns ett regelsystem som man har att hålla sig inom. Detta regelsystem är tillkommet i sk demokratisk ordning. Domstolar övervakar att reglerna följs. Befinns reglerna fungera orättfärdigt kan de i demokratisk ordning ändras.

På arbetsmarknaden finns det också ett regelsystem, men det skiljer sig delvis från vanliga lagar. Det är inte främst regering och riksdag som har tillhandahållit det ramverk inom vilket spelet får pågå. Parterna har skapat sig sina egna regler, ofta efter bittra strider och i insikt om att visa spelregler trots allt behövs. Det finns t ex ingen lag som förbjuder strejkbryteri. Att inte medverka till strejkbryteri är i stället en ren hederssak, en regel som man respekterar om man är angelägen om omgivningens aktning.

Men om det är parterna på arbetsmarknaden som skriver sina egna lagar, är det också parterna som tolkar dem. I det sammanhanget finns oftast ingen "rätt" i mer judiciell mening. Rätt är det som lyckas. Därför gäller det inte att *ha rätt* i en arbetsmarknads-konflikt, utan att *få rätt*. När vilda gruv-, städerske- och sopåkarstrejker blivit framgångsrika, kan man säga att de strejkande fått rätt, trots att strejkerna varit olovliga. SACO fick inte rätt i 1971 års stora konflikt men hade rätt i bemärkelsen att alla spelregler noggrant iaktogs.

Nu är detta kanske inte så mycket att säga om. I stort sett måste systemet fungera på det här sättet, om man är anglägen om att behålla ett system av förhandlingar och avtal på arbetsmarknaden. De stora fackliga organisationernas totala egoism och hänsynslöshet (förträffligt illustrerad av HTF och Transport i samband med Linjeflygskonflikten) fungerar som en garanti mot desorganisation på arbetsmarknaden.

Men nu verkar ju de fackliga organisationerna inte bara på arbetsmarknaden. De tilldelas ständigt nya uppgifter i samhällsapparaten. De uppträder som bärare av "allmänintresset" i tusen och ett sammanhang. Hur artikuleras då de krav och ståndpunkter som härrör ur detta allmänintresse?

Jo, ofta på just det grova och oresonliga sätt som man kan vänta av den som är van att tala maktspråk. "Löntagarna" kräver det och det. Löntagarna har sagt bestämt nej. Punkt. All kritik av en LO-ståndpunkt anses följdriktigt vara "löntagarfientlig".

Med tanke på de kamptraditioner, som lever inom fackföreningsrörelsen, är detta det naturliga uttryckssättet. Från arbetsmarknaden vet man att det är den råa styrkan som är avgörande. Den fria, öppna debatten,

som är demokratins livsluft, är inte särskilt utmärkande för de fackliga organisationerna. Kraven på sammanhållning, på solidaritet i kampen osv, främjar i stället en anda där egna åsikter regelmässigt underordnas det gemensamma målet.

I detta sammanhang bör man sätta in frågan om folkrörelsernas roll i det framtida Sverige. De stora löntagarorganisationerna har redan ett stort inflytande i olika samhällsorgan. SAP:s nya folkrörelseideologi kommer, om den förverkligas, att flytta ytterligare uppgifter till "rörelser", som mera kännetecknas av maktens grötmyndighet än av fritt och öppet meningsutbyte.

Med samma självklarhet som man idag sätter sig på flygvärdinnor och andra fackliga minoriteter på arbetsmarknaden, lika självklart kommer folkrörelser i myndighetsfunktion att trampa olika åsiktsminoriteter under fötterna. Just den folkliga anknytningen anses på ett självklart sätt legitimera handlandet som demokratiskt.

Det är här den stora faran med SAP:s folkrörelseoffensiv ligger: att man inte längre kan eller vill skilja på demokrati och folk-makt.

Anders Arfwedson